

SFÂNTUL NICOLAE
VELIMIROVICI
EPISCOPUL OHRIDEI ȘI JICEI

SEMNE ȘI SIMBOLURI

ÎNDRUMAR PENTRU DESCIFRAREA
MINUNILOR LUMII LUI DUMNEZEU

traducere din limba sârbă de
IONUȚ și SLADJANA GURGU

PREȘANIA

**SCRISOARE CĂTRE
STUDENȚII TEOLOGI
DESPRE FILOSOFIA
CREȘTINĂ**

În mai multe rânduri, mi-ați pus întrebarea: „Are creștinismul filosofia sa proprie sau nu are?” La Istoria filosofiei v-au învățat că filosofi creștini pot fi numiți: Descartes, Kant, Leibniz, Berkeley, James, Soloviev și alții. Ați auzit că scolastica romană l-a adoptat pe Aristotel ca filosof oficial, cu toate că învățătorul bisericesc apusean Tertulian a zis: „Filosofii sunt patriarhii ereziei.” Pe voi însă v-a tulburat marea lipsă de conglăsuire dintre acești filosofi în problemele existențiale. Cum pot fi ei numiți „filosofi creștini,” de vreme ce nu au aceeași învățătură despre Dumnezeu, despre suflet, despre natură? „Ca toți să vorbiți la fel,” poruncește Apostolul, „și să nu fie dezbinări între voi; ci să fiți cu totul uniți în același cuget și în aceeași înțelegere.” /1 Corinteni 1, 10/

Voi știți că descoperirea creștină este fără greșală, nici măcar o iotă din ea. Cum ar fi cu puțință atunci ca filosofia, care s-ar fi ivit din această credință, să fie plurală, nu singulară, nu una, ci mai multe? Și încă cu asemenea nepotriviri și contradicții între afirmații!

La întrebarea voastră, eu v-am răspuns că creștinismul are înțelegerea sa aparte despre viață și despre lume, organică și sistematică, însă deosebită de toate filosofii omenesti. Și atât. Dar v-am făgăduit că, odată și odată, o să vă înfățișez mai pe larg această concepție creștinească. Propunând acum atenției voastre cărticica aceasta, împlinesc făgăduința pe care am dat-o. În ce fel – să judece Biserica. Aceasta nu este filosofia mea personală – Doamne, ferește! –, ci,

cred eu, înțelegerea pe care Biserica Ortodoxă Universală a ținut-o de la începutul său și până astăzi. Să vă spun ce-i în aceasta lucrare al meu: faptul că toată experiența mea cea mai bună de viață este în conglăsuire cu ceea ce luminătorii Bisericii noastre au zis și au scris. Așadar, ceea ce am primit și mi-am însușit, aceea vă predanimesc.

Un istoric englez (Gibbon), scriind despre Roma Cezarilor, spune că pe atunci religia era văzută de popor ca adevărată, de filosofi – ca mincinoasă, de oamenii de stat – ca foloșitoare. Și astăzi, în Europa creștinată, se pot auzi asemenea declarații. Deseori, se repetă zisa: „Religia este filosofia poporului de rând!” Dar, întrebăm noi, care religie? Acel istoric englez vorbește despre religia păgână, închinătoare la idoli. Dacă aceea se numește religie, atunci e o nebunie să numim creștinismul religie. Ce părtășie este între Hristos și Veliar? Creștinismul nu este religie, în rând cu toate celelalte religii omenești, nicidecum, ci creștinismul este descoperirea cerească a adevărului, Vestea cea Bună pentru neamul omenesc, nu de la om sau înger, ci de la Însuși Dumnezeu Ziditorul. Hristos a zis: „Veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi.” /Ioan 8, 32/ De ce vă va face liberi? Tocmai de religii, de filosofii omenești, de concepțiile mincinoase ale lumii, de silnicia tuturor rățăcirilor lumești, care se împotrivesc Adevărului, sub orice nume ar fi ele și pe orice tavă ar fi servite. În acest sens, vorbește și marele Apostol: „Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filosofia și cu deșarta înșelăciune din predania omenească, după înțelesurile cele slabe ale lumii

și nu după Hristos.” /Coloseni 2, 8/ Pentru că adevărul este unul, iar cugetările omenești sunt multe. Adevărul este totdeauna același, și totdeauna egal cu sine. Adevărul lui Hristos nu este paralel cu niciun sistem făurit de rațiunea personală a unui om. Dar, despre aceasta, doar în trecut și doar ca să vă întăresc în convingerea următoare: creștinismul nu este niciuna dintre religii, niciuna dintre filosofii, ci organismul cu totul aparte, unic și desăvârșit al adevărului dumnezeiesc viu, purtător de lumină și purtător de mântuire. Aceasta și ca să știți cu ce convingere am scris această lucrare pe care v-o închin vouă, viitorilor păstori și purtători de stindard ai Bisericii lui Hristos.

Am numit această carte *Simboluri și semne* pentru că nu am putut găsi în limba sârbă cuvinte care să aibă întocmai același înțeles cu acestea. „Chipuri și asemănări” ar fi putut doar în parte să înfățișeze ceea ce se cuprinde în cuvintele „simboluri și semne.”

Lucrarea de față nu este nici exhaustivă, nici definitivă. Este doar un îndrumar – însă de nădejde, cred eu – care vă va putea sluji cu folos în propria voastră cercetare și descifrare a minunilor lumii lui Dumnezeu. Prins de treburile eparhiale, de-abia am găsit timp să scriu chiar și acest puțin. Îmi pun însă nădejdea în voi, care veți înțelege și vă veți însuși aceste cuvinte scrise, că la vremea potrivită vă veți da osteneala să dezvoltați și să înfățișați mai pe larg subiectul acesta, întru slava lui Dumnezeu și spre folosul neamului creștinesc.

SIMBOLURI

I

REALITATEA ȘI SIMBOLURILE EI

01 Câtă vreme copilul învață abecedarul, pentru el literele sunt, în sine, un fel de idoli. Literele sunt pentru el o realitate materială. Copilul care buchisește, privește cu toată atenția la litere și cu toată mintea se gândește numai la litere. Când isprăvește de citit un cuvânt, literă după literă, îl întrebă ce a citit și nu știe. Și se miră pentru ce îi pui o asemenea întrebare. El nu bănuiește noima cuvintelor citite. Forma, mărimea și culoarea literelor scrise – doar acestea au lăsat amprente în sufletul lui, și acestea-s tot ceea ce știe el despre litere deocamdată. Literele sunt pentru el o realitate materială, la fel ca idolii pentru închinătorul la idoli. De aceea, atât cel ce buchisește, cât și închinătorul la idoli privesc la idolii lor cu frică și cu cinstire.

02 Cu cei ce buchisesc se aseamănă și mulți oameni în toată firea, ba chiar și mulți care poartă numele de filosofi și savanți. Cu multă osteneală și sudoare, aceștia de-abia ajung la buchisirea slovelor firești, însă nicidecum și la noima și însemnătatea lor. Iar omul învățat citește slovele negândind măcar la cuvinte; le citește prinzând îndată înțelesul lor. Multă vreme trebuie să se chinuie învățătorul până-l învață pe elev să „citească după înțeles.”

Ceea ce se potrivește în privința cărții se potrivește și în privința naturii. Închinătorii la natură sunt întocmai cu închinătorii la slovă. Închinătorii la natură sunt copii înaintați în vârstă, dar necopți. Întrebați-i ce înseamnă lucrurile și întâmplările: vă vor privi la fel de pătrat ca cel ce buchisește, când este întrebat despre înțelesul a ceea ce a citit.

03 Și, astfel, se poate spune că niciun închinător la idoli nu știe să citească; știu să citească numai închinătorii duhului. Pentru cei dintâi, faptele din natură sunt o realitate materială, înfățișată în formele, mărimile, culorile, felurile lor funcții și relații. Însă, pentru ceilalți, faptele sunt simboluri, iar realitatea duhovnicească este noima și viața și îndreptățirea ființării acestor simboluri.

04 Minunat vorbește despre aceasta Sfântul Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu: „Cel luminat de Duhul Sfânt, Care toate înnoiește, capătă ochi noi și urechi noi, și nu mai vede ca un om, adică după simțuri, ci, ca unul ce stă mai presus de om, privește duhovnicește lucrurile trupești, ca pe niște simboluri ale lucrurilor nevăzute.” /Cuvântul 65/ Așa și este omul ce știe să citească duhovnicește. El nu buchisește slovele naturii ca un începător într-ale abecedarului, ci merge după noimă, caută noima și o tâlcuiește.

05 Sfântul Maxim Mărturisitorul grăiește asemănător: „Toată lumea cea gândită (duhovnicească) tainic

se înfățișează, prin simbolice asemănări, în lumea cea simțită pentru cei ce au ochi să vadă, și toată lumea cea simțită se cuprinde în cea gândită.” /Mistagogia, cap. II/ Văd aceasta cei ce au ochi să vadă, adică cei cu știință de carte, care știu să citească după înțeles – altfel spus, cei ce au vedere duhovnicească și pot vedea în duh cele ale duhului, nu doar cu ochii trupești cele ale trupului.

06 Și Apostolul Pavel vorbește despre aceasta în cuvintele următoare: „litera ucide, iar duhul face viu” /2 Corinteni 3, 6/ precum și: „vedem acum ca prin oglindă în ghicitură, iar atunci, față către față.” /1 Corinteni 13, 12/ Și iarăși, mai încolo, și mai pe larg: „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veșnice.” /2 Corinteni 4, 18/

07 De aici, se înțelege limpede că cine citește natura fără duh și fără noimă, acela citește moarte, vede moarte, primește moarte. Și cine privește natura văzută ca pe o realitate materială, și nu ca pe o „ghicitură în oglinda duhului,” acela nu vede nimic mai mult decât un școlar de clasa întâi, care nu s-a desprins de buchisirea slovelor. Și cine privește ceea ce se vede cu ochii ca pe ceva veșnic – cum priveau unii filosofi, începând de la vechii naturaliști elini până la cei mai noi tovarăși ai lor întru cugetare, teutono-latini –, acela este, cu adevărat, un închinător la idoli, neștiutor de carte, a cărui cunoaștere stă numai în buchisirea și divinizarea slovelor lipsite de

înțeles. Veșniciei îi aparține realitatea duhovnicească, iar vremii – simbolurile acelei realități.

08 Și cortul vechi-testamentar, pe care l-a făcut de-Dumnezeu-înțelepțitul meșter Veseleil, după modelul pe care i l-a arătat Dumnezeu lui Moise pe Sinai, drept a slujit „închipuirii și umbrei celor cerești.” /Evrei 8, 5/ Însă, cortul a pierit odată cu venirea lui Hristos, așa cum se pierd din vedere slovele atunci când se pricepe înțelesul. Când realitatea s-a arătat, simbolul acelei realității a pierit. Venind, Domnul a întins simbolismul realității duhovnicești asupra întregului Cosmos. Nu numai cortul, ci întreg Cosmosul înfățișează chipul și umbra lucrurilor cerești.

09 Hristos S-a slujit pe îndelete de simbolurile naturii pentru a lămuri realitatea duhovnicească pe care El a arătat-o lumii. Atunci, când se adunau mulțimile de oameni în jurul Lui, „a grăit lor multe, în pilde.” /Matei 13, 3/ Cuvântul *pildă* sau *parabolă* arată o acțiune dramatică, sau o întâmplare obișnuită, sau o legătură dintre lucruri și om, însă în așa fel ca să aibă, ce-i drept, și un înțeles vădit – dar înțelesul adevărat și de căpetenie al ei se află doar pe tărâmul realităților duhovnicești, în împărăția duhovnicească. „De aceea le vorbesc în pilde,” a zis Domnul, „că, văzând, nu văd, și auzind, nu aud, nici nu înțeleg.” De ce oare? „Căci inima acestui popor s-a învârtoșat.” /Matei 13, 13-15/ Inima învârtoșată înseamnă închiderea și orbirea vederii duhovnicești, care este în

inimă. Iar această vedere duhovnicească, ce se află în inimă, cuprinde tot ceea ce savanții numesc în chip tulbure „subconștientă,” „intuiție” și așa mai departe.

10 „Pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor, pe când acestora nu li s-a dat.”
/Matei 13, 11/

Așa le-a grăit Hristos ucenicilor Săi apropiați. De către cine li s-a dat? De către El Însuși. El a înlăturat de pe inimile lor toate depunerile întunecoase și vederea lor duhovnicească s-a deschis, încât au putut să vadă nemijlocit realitățile duhovnicești, întocmai ca Adam înainte de păcat, fără pilde și simboluri. Căci Adam cel fără de păcat în Rai era desăvârșit în citirea noimelor și înțelesurilor tuturor făpturilor și lucrurilor zidite. De aceea, Adam a și putut da fiecărei făpturi nume ce se potrivea miezului și noimei duhovnicești pe care fiecare făptură o înfățișa în chip simbolic. Căci nu Ziditorul a ales numele animalelor, ci „le-a adus la Adam, ca să vadă cum le va numi.” Iar Adam nu a greșit, ci drept „a pus nume tuturor animalelor și tuturor păsărilor cerului și tuturor fiarelor sălbatice.” /Facere 2, 19-20/

11 Gânditorilor materialişti, oameni cu inimi învârtoșate, li se pare un lucru mărunț a da nume animalelor. Negreșit este un lucru cu totul mărunț și neînsemnat, dacă ne închipuim că Adam a dat nume animalelor așa, întâmplător și fără noimă, precum materialiştiile zilelor noastre dau nume cailor și câinilor, mai mult poreclind

decât numind. Însă, Adam nu a făcut aceasta întâmplător și fără noimă, ci cu o adâncă și adevărată vedere a realității duhovnicești pe care fiecare animal o înfățișa prin sine. Acea lucrare, nespus de grea pentru un păcătos, Adam a săvârșit-o și repede, și ușor. El citea cu ușurință toate simbolurile realității, de vreme ce i-a fost dat să cunoască realitățile și fără simboluri; să le privească cu inima curată, precum cristalul, în Ziditorul și prin Ziditorul lor. Această cunoaștere vizionară, pătrundere și înfăptuire, a înnoit-o Mântuitorul cu ucenicii Săi apropiați. A înnoit-o, dar nu în grabă și dintr-o dată, ci încet și treptat, îndelung-lămurind și curățind, și în cele din urmă luminând cu Duhul Dumnezeiesc cel Sfânt.

12 Această vedere a realității, fără pilde, fără parable, pe care Adam o avea, dar a pierdut-o, și pe care apostolii, pierzând-o, iar au dobândit-o, e hărăzită nouă, tuturor creștinilor. Și noi, toți, am fi avut această minunată însușire adamică și apostolească, acest simț spre înțelegerea nemijlocită a adevărului, dacă după Botez am fi rămas neîntinați și neîntunecați de păcat. Dar tot păcatul pleacă privirea noastră dinspre Ceruri către pământ și dinspre Ziditor către prăpastie. După fiecare păcat, noi ne ascundem de Dumnezeu, precum Adam, păcătuind, s-a ascuns „printre pomii raiului.” /Facere 3, 8/ Ne ascundem și ne tănuim, păcătuind și păcătuind, până ce, într-un sfârșit, firea cea dintru afară, tainicul nostru cel lipsit de voință, ajunge să ne fie dumnezeu în locul lui Dumnezeu – adică până ce adevărul nu piere cu

totul din fața ochilor noștri, iar simbolurile adevărului nu înlocuiesc tot adevărul, toată realitatea. Sau încă și în alte cuvinte: până ce vederea inimii nu orbește cu totul și noi nu ne dăm întru totul vederii dobitocești a simțurilor să ne conducă. Și atunci se întâmplă cu noi ceea ce e spus: „orb pe orb urmează.”

13Hristos încă a mai spus: „Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic.” /Ioan 6, 63/ Nu numai trupul omenesc, ci, în sine, niciun trup din tot Cosmosul nu folosește la nimic în sine. El poate folosi la ceva în viața aceasta numai dacă duhul se folosește ca de o unealtă a sa, ca de un simbol al său. Duhul e realitate, trupul este simbol al duhului. Împăratul e împărat, și însemnele împăratului sunt însemne. Nesocotit ar fi cel ce ar tăgădui ființa împăratului și ar recunoaște drept împărat însemnele împăratului. Din păcate, astfel de suflete nenorocite avem și în vremurile noastre creștine, și în zilele noastre. Parcă am trăi în vremea Împăratului Nabucodonosor, cu atâtea și atâtea mii de zile și nopți înainte de Hristos, și nu în vremea împăraților încreștinați la 25 de veacuri după închinătorul la idoli, Nabucodonosor! Însă, voi, creștinii, nu trebuie să țineți seama de neînvățații închinători la idoli ai vremii noastre, fie având cunună împărătească, fie togă de doctor. Voi trebuie să fiți conștienți că vouă vi s-a descoperit adevărul și că voi sunteți cei ce îl cunoașteți. Dar osteniți-vă neîncetat, ca într-adevăr să îl cunoașteți.

CUPRINS

pagina 007	Scrisoare către studenții teologi despre filosofia creștină
pagina 012	Simboluri
pagina 056	Semne
pagina 102	Plimbare în natură cu Evanghelia în minte
pagina 112	Tâlcuire la zilele creației
pagina 133	Cugetări la lunile anului
pagina 150	Cugetări la zilele săptămânii
pagina 158	Addenda

Colecția
SFÂNTUL
NICOLAE VELIMIROVICI

Sfântul Nicolae Velimirovici
Episcopul Ohridei și Jicei
SEMNE ȘI SIMBOLURI
ÎNDRUMAR PENTRU DESCIFRAREA
MINUNILOR LUMII LUI DUMNEZEU

**Traducerea a fost făcută după originalul
în limba sârbă/ Сабрана дела Епископа
Николаја у XIII књига, Издавач Манастир
Светог Николаја – Соко, Шабац, 2014**
Traducători/ Ionuț și Sladjana Gurgu

Redactor/ Nina Bercan
Lector/ Aniela Târnaucă
Corector/ Cosmin Istodor
Layout/ Atelieruldegrafică.ro
DTP/ Mihăiță Stroe
ISBN/ 978-630-6563-22-7

PRESDANIA

Editura Predania/
București, 2023
prietenii-predania.ro
Distribuție/ Supergraph
0728303566